

ЗАМОНАВИЙ ФОТОГРАФИЯНИНГ НАЗАРИЙ АСОСЛАРИ

ЎзДСМИ хузуридаги Тармоқ маркази
“Дизайн (турлари бўйича)”
Доцент Ж.Жумаев

Модулнинг ўқув-услубий мажмуаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигининг 2020 йил 7 декабрдаги 648-сонли буйруғи билан тасдиқланган ўқув дастури ва ўқув режасига мувофиқ ишлаб чиқилган.

Тузувчи: Камолиддин Беҳзод номидаги миллий рассомлик ва дизайн институти “Амалий графика” доценти Ж.Жумаев

Такризчилар: А.Умаров – Ўзбекистон давлат санъат ва маданият институти “Маданият ва санъат муассасаларини ташкил этиш ва бошқариш” кафедраси профессори

Ҳ.Рўзибоев – Республика маданият муассасалари фаолиятини ташкил этиш илмий-методик маркази директор ўринбосари

Ўқув -услубий мажмуа ЎзДСМИ Илмий методик
Кенгашининг қарори билан нашрга тавсия қилинган
(2020 йил “29” январдаги 1-сонли баённома)

МУНДАРИЖА

I.	ИШЧИ ДАСТУР.....	4
II.	НАЗАРИЙ МАТЕРИАЛЛАР.....	9
III.	АМАЛИЙ МАШҒУЛОТ МАТЕРИАЛЛАРИ.....	13
IV.	ГЛОССАРИЙ.....	32
V.	АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ.....	34

I. ИШЧИ ДАСТУР

КИРИШ

Дастур Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 23 сентябрда тасдиқланган “Таълим тўғрисида”ги Қонуни, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февралдаги “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида”ги ПФ-4947-сон, 2019 йил 27 августдаги “Олий таълим муассасалари раҳбар ва педагог кадрларининг узлуксиз малакасини ошириш тизимини жорий этиш тўғрисида”ги ПФ-5789-сон, 2019 йил 8 октябрдаги “Ўзбекистон Республикаси олий таълим тизимини 2030 йилгача ривожлантириш концепциясини тасдиқлаш тўғрисида”ги ПФ-5847-сонли Фармонлари ҳамда Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2019 йил 23 сентябрдаги “Олий таълим муассасалари раҳбар ва педагог кадрларининг малакасини ошириш тизимини янада такомиллаштириш бўйича кўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги 797-сонли Қарорларида белгиланган устувор вазифалар мазмунидан келиб чиққан ҳолда тузилган бўлиб, у олий таълим муассасалари педагог кадрларининг касб маҳорати ҳамда инновацион компетентлигини ривожлантириш, соҳага оид илғор хорижий тажрибалар, янги билим ва малакаларни ўзлаштириш, шунингдек амалиётга жорий этиш кўникмаларини такомиллаштиришни мақсад қилади.

Қайта тайёрлаш ва малака ошириш йўналишининг ўзига хос хусусиятлари ҳамда долзарб масалаларидан келиб чиққан ҳолда дастурда тингловчиларнинг мутахассислик фанлар доирасидаги билим, кўникма, малака ҳамда компетенцияларига қўйиладиган талаблар такомиллаштирилиши мумкин.

Модулнинг мақсади ва вазифалари

Модулнинг мақсади: педагог кадрларни инновацион ёндошувлар асосида ўқув-тарбиявий жараёнларни илмий-методик даражада лойиҳалаштириш, соҳадаги илғор тажрибалар, замонавий билим ва малакаларни ўзлаштириш ва амалиётга жорий этишлари учун зарур бўладиган касбий билим, кўникма ва малакаларини такомиллаштириш, шунингдек уларнинг ижодий фаоллигини ривожлантиришдан иборат.

Модулнинг вазифалари:

- “Дизайн” (турлари бўйича) йўналишида педагог кадрларнинг касбий билим, кўникма, малакаларини такомиллаштириш ва ривожлантириш;
- педагогларнинг ижодий-инновацион фаоллик даражасини ошириш;

-мутахассислик фанларини ўқитиш жараёнига замонавий ахборот-коммуникация технологиялари ва хорижий тилларни самарали татбиқ этилишини таъминлаш;

-махсус фанлар соҳасидаги ўқитишнинг инновацион технологиялари ва илғор хорижий тажрибаларини ўзлаштириш;

“Дизайн” (турлари бўйича) йўналишида қайта тайёрлаш ва малака ошириш жараёнларини фан ва ишлаб чиқаришдаги инновациялар билан ўзаро интеграциясини таъминлаш.

Модул бўйича тингловчиларнинг билим, кўникма ва малакалари ҳамда компетенцияларига қўйиладиган талаблар

- Модулни ўзлаштириш жараёнида амалга ошириладиган масалалар доирасида:
- **Тингловчи:**
- Замонавий фотография амалиёти ва назарияси, фотографиянинг бадиий хусусияти;
- бадиий фото асар, бадиий портрет, манзара, натюрморт, хужжатли ва уюштирилган фото, фотоочерк, фоторепортаж, фотосанъатнинг замонавий жанрлари ва йўналишлари, тасвирий санъатнинг классик, авангард, реалистик мактаб анъаналари, замонавий тасвирий санъат ва фотоиндустриянинг янги поғоналари;
- фото санъатининг ривожланишининг асосий босқичлари, бадиий жараённинг ташкил этилиши билан боғлиқ услубларидан фойдаланишни **билиши** керак.
- Турли ёруғлик билан тасвирга олишни, бадиий фотокомпозицияда шакл ва асар ғоясининг яхлитлигини, замонавий фотография;
- унинг ғоясининг фотоасарларда акс этишини, асарни яратишдан олдин режалаштириш жараёнида керак бўладиган техник ускуналар, фотография санъатининг ўзига хос талаб ва қонуниятлари;
- композиция усуллари ва воситаларини, расмдаги ҳар бир буюм ва жисмларнинг ўзаро бир мавзуга эгаллигини, ранглар уйғунлигини **кўникмаларига** эга бўлиши лозим.
- санъат асарларини тасвирга тушириш;
- портрет жанрида бадиий фотокомпозицияда инсон онги, психологик ҳолати ва дунёқарашини ифода эта олишлик; бадиий фотопортрет композицияда ғоя вамақсад яхлитлигини акс эттириш;

- бадий, техник ва технологк томондан мукамал, ижодий нуқтаи назардан пухта бажарилган асар яратиш, яратилган бадий асарнинг таъсирчанлигини баҳолай олиш **компетенцияларига** эга бўлиши лозим.

Модулни ташкил этиш ва ўтказиш бўйича тавсиялар

Модулни ўқитиш маъруза ва амалий машғулотлар шаклида олиб борилади.

Модулни ўқитиш жараёнида таълимнинг замонавий методлари, педагогик технологиялар ва ахборот-коммуникация технологиялари қўлланилиши назарда тутилган:

- маъруза дарсларида замонавий технологиялар ёрдамида презентацион ва электрон-дидактик технологиялардан;

- ўтказиладиган амалий машғулотларда техник воситалардан, экспресс-сўровлар, тест сўровлари, ақлий ҳужум, гуруҳли фикрлаш, кичик гуруҳлар билан ишлаш, коллоквиум ўтказиш, ва бошқа интерактив таълим усулларини қўллаш назарда тутилади.

Модулни ўқув режадаги бошқа модулар билан боғлиқлиги ва узвийлиги

“Замонавий фотографиянинг назарий асослари” модули мазмуни ўқув режадаги ўқув модуллари билан узвий боғланган ҳолда педагогларнинг касбий педагогик тайёргарлик сифат даражасини орттиришга хизмат қилади.

Модулни олий таълимдаги ўрни

Модулни ўзлаштириш орқали тингловчилар олий таълим муассасаларида номоддий маданий мероснинг ўрганилишини таъминлаш, замонавий услублар билан бойитилган ҳолда амалда қўллаш ва талабалар билимини баҳолашга доир касбий компетентликка эга бўладилар.

Модул бўйича соатлар тақсимооти:

№	Модул мавзулари	Тингловчининг ўқув юклараси, соат			
		Жами	назарий	амалий	кўчма
1.	Замонавий бадий фотографиянинг асосий тушунчаси	4	4		
2.	Бадий фотонинг мано-мтни моҳияти	6		6	
3.	Постановкали портрет композицияси (натура, ёруғлик)	4		4	

4.	Табиатда тасвирга олиш кўрсатмалари ва қоидалари ва табиий ёруғликларнинг қонуниятлари.	4		4	
Жами: 18		18	4	14	

НАЗАРИЙ МАШҒУЛОТ МАЗМУНИ

1-мавзу: Замоनावий бадиий фотографиянинг асосий тушунчаси

Фото санъатнинг ривожланиш, Фотосуратларнинг ҳақиқий кўриниши, Фотографияда график шакллар ва унинг турлари, асбоб-ускуналар ва улардан фойдаланиш тартиби мазкур модулда ўз аксини топган.

АМАЛИЙ МАШҒУЛОТЛАР МАЗМУНИ

Маърузадан сўнг режалаштирилган дастлабки уч мавзу бўйича амалий машғулотлар маъруза машғулотининг мавзуси асосида ташкил этилади. Бунда тингловчилар мустақил равишда, шунингдек педагог томонидан таклиф этилган замоनावий бадиий фотография йўналиши бўйича амалий топшириқларни бажарадилар. Топшириқ ёзма тарзида ёки амалий шаклида бажарилиши мумкин.

Назарий таълим режалаштирилмаган амалий машғулотлар кўйида келтирилган режалар асосида ташкил этилади. Амалий машғулотлар тингловчиларнинг таклиф этилаётган мавзусга бўлган муносабатини амалий кўринишларида ифода этишлари учун имкон яратиши кўзда тутилган. Амалий машғулотлардаги режалаштирилган масалалар педагог томонидан махсус тайёрланган тарқатма материаллар, қўшимча воситалар, шунингдек амалий ишлаш орқали тингловчиларнинг фаоллигини ошириш учун хизмат қилиши керак.

2- амалий машғулот: Бадиий фотонинг мано-мтни моҳияти

Бадиий фотонинг мано-мтни моҳияти бўйича умумий маълумотларни ўрганиш.

3- амалий машғулот: Постановкали портрет композицияси (натура, ёруғлик).

Модулда келтирилган Портретда бадий образлар борасидаги маълумотлар талабаларга ҳам назарий, ҳам амалий жиҳатдан ўргатилади.

4- амалий машғулот: Табиатда тасвирга олиш кўрсатмалари ва қоидалари ва табиий ёруғликларнинг қонуниятлари.

Табиатда тасвирга олиш кўрсатмалари ва қоидалари бўйича барча маълумотлар бевосита амалиёт билан боғлиқ ҳолда тенгловчига етказиб берилади. Табиий ёруғликларнинг қонуниятлари ва амалиётда табиий ёруғликдан фойдаланиш талаблари модулнинг асосий негизи бўлиб хизмат қилади.

ЎҚИТИШ ШАКЛЛАРИ

Мазкур модул бўйича қуйидаги ўқитиш шаклларидан фойдаланилади:

- маърузалар, амалий машғулотлар (маълумотлар ва технологияларни англаб олиш, ақлий қизиқишни ривожлантириш, назарий билимларни мустаҳкамлаш);
- давра суҳбатлари (муаммо ечимлари бўйича таклиф бериш қобилиятини ошириш, эшитиш, идрок қилиш ва мантиқий хулосалар чиқариш);
- баҳс ва мунозаралар, амалий машғулотлар (лойиҳалар ечими бўйича далиллар ва асосли аргументларни тақдим қилиш, эшитиш ва муаммолар ечимини топиш қобилиятини ривожлантириш).

II. НАЗАРИЙ МАТЕРИАЛЛАР

1- МАВЗУ.

ЗАМОНАВИЙ БАДИЙ ФОТОГРАФИЯНИНГ АСОСИЙ ТУШУНЧАСИ

«Композиция» атамаси лотин тилидан «композиция, компиляция, уланиш, уланиш» деб таржима қилинган бўлиб, яъни бу ғайриоддий қурилиш, унинг қисмлари ва таркибий қисмларининг нисбатларини топиб, охир-оқибат бирма-бир тўлдирувчи ва чизиқли шаклда тўла бўлган деган маънони англатади. У фототасвирнинг ёруғлик ва тоналли тузилиши.

Таркиби чизишнинг бутун тизими, бадий шаклнинг равшанлиги ва ифода этилиши ва расмнинг мафкуравий ва тематик мазмунини очиш учун рассом томонидан яратилган тасвирнинг бутун график шакли сифатида тушунилиши керак. Бундай кенг маънода композиция – рамка-расмнинг алоҳида қисмларига семантик юкларни ҳисобга олган ҳолда, участканинг барча элементлари ва фотосуратдаги расм. Таркибий расм чизилган расмдаги расм ва объектларни жойлаштириш, рамкада ҳаракатнинг моҳияти ва йўналиши, асосий чизиқлар ва ёруғлик-тонали массаларнинг жойлашиши, ритмик такрорлашлар, истиқболли элементлар ва бошқаларни жойлаштириш билан белгиланади. Кадрнинг таркибий қисмидаги барча элементлар маълум бир ҳармоник тизимга келтирилади, суратнинг мазмуни керакли тўлғинлик билан ифодаланадиган ваҳийнинг аниқ ва ўткир чизилганлиги.

3-расм, аниқ тартибга солинган расмнинг намунаси бўлиб хизмат қилиши мумкин, бу эрда чизиқнинг чизиқли нақшлари олдинги қисмдаги ритмик такрорланган ва чизилган орқа чироқли металл чизиқлар, чуқурликдаги кўприкнинг силуети, рамканинг юқори қисмидаги самолёт чизиги чизиги орқали ҳосил бўлади. 4-расмда чизиқли тузилиш ҳам бор. Бироқ, бу сафар композицион қарори асосан тонна палитрасига тўғри келади.

Тасвирнинг расмий қарори ғояси ўзининг мафкуравий ва тематик мазмуни билан белгиланади, рамканинг бадий шакли табиатига боғлиқ. Ва шунинг учун ёзувчи ҳар доим янги ва янги график вазифаларни, ҳар сафар бошқа композицион ва ёритувчи эчимларни топишга тўғри келади. Бу фотографик композицияларнинг хилма-хиллиги ва хослигини, фотосурат усталарининг ижодий қўл ёзуви индивидуалигини тушунтиради.

Фотографик тасвирлар мавзуси жуда хилма-хил, чунки материалга киритилган материал ва тортишишнинг ўзига хос шартлари фарқ қилади. Мисол учун, портрет фотографияда ишлатиладиган ёруғлик схемалари жуда ҳетерожендир. Ушбу тортишиш, биринчи навбатда, инсоннинг ташқи қиёфаси ва ички ҳолатининг ягона ўзига хослиги билан инсон қиёфасини сақлаш ва тарқатишдан иборат. Расмий характерга асосан ёруғликка боғлиқ экан,

портретли фотографик инсоннинг юзи ва характерининг энг яхши ифодасини энг яхши ёритувчи ёруғлик схемаси қурилишига эҳтиёткорлик билан муносабатда бўлишни талаб қилади.

Портрет суратга олишда асосий тасвир объекти ва фоннинг ёруғлик, тонал, ранг ва оптик чизилган нисбати катта рол ўйнайди. Биз кўпинча муаммонинг бундай ечимини топамиз: тасаввур қиладиган шахс аниқ ёруғлик ва сояда, оптик нақшнинг аниқ аниқлиги билан тасвирланган ва фон ёруғлик ва соя моделида юмшоқ ва лойқа қилиб яратилган.

А. Носовский. «Қишки қоришма»

Аммо бу усул доимо қўлланилмайди: портретда фон аниқ, аниқ, батафсил ва тафсилотларга бой бўлиши мумкин. Бундай қарорлар одатда ишлаб чиқариш портрети деб аталади, бу эрда атроф-муҳитни, атроф-муҳит инсоннинг профессионал ва ижтимоий хусусиятларини янада кенгрок ўрганиш учун ишлатилишини кўрсатадиган муҳим аҳамиятга эга.

Агар шундай бўлса, унда қандай композицион масалалар, ёруғлик, тонал, расмнинг рангли қарорлари кўрсатилиши мумкин? Шубҳасиз, кескин тавсиялар, рецепт белгиларининг қаттиқ қоидалари бу эрда қабул қилинмайди. Мисол учун, ҳар қандай тортишиш турлари учун энг мос равишда ўзига хос марказлаштирилган узунликдаги объективни тавсия эта олмайсиз. Яқин масофадан туриб ўққа тутишни таъминлайдиган ва шунинг учун рамкага чизилган чизиқли йиғилишни келтириб чиқарадиган қисқа марказли линзалар ички интервалда тортишиш пайтида яхши натижалар беради. Узок марказли линзали портретли фотографик талабларига жавоб беради. 300, 500 мм ва ундан ортиқ марказлаштирилган линзалари бўлган линзалар сизни жуда узок масофадан ўққа тутишингиз ва айна пайтда режанинг исталган ҳажмини оласиз, табиатшунос фотограф учун қизиқарли имкониятларни таклиф

қиласиз ва айни пайтда замонавий спорт оташларида кенг қўлланилади ва ҳоказо. Шунинг учун композицияни кўриб чиқиш муаллифнинг муваффақиятини кафолатлайдиган доимий қоидалар рўйхатига қисқартирилмайди. Ушбу йўл муқаррар равишда муаммонинг тавсифига ва натижада стандартлаштирилган маҳсулотларнинг пайдо бўлишига, худди шундай суратларнинг оқимига, маркага олиб келар эди.

Фотосуратчилар учун фотосуратларни кўриб чиқиш, биринчи навбатда, фотосуратчининг амалий фаолияти учун зарур бўлган билимга эга бўлган умумий назарий асосларни ўрганиш билан бошланиши керак. Бу билим уста ижодкорлик ғояларини ифодалаш шаклини топишга ёрдам беради. Шу билан бирга, улар уста индивидуаллиги намоён бўлишига, асарнинг ўзига хослиги ва ўзига хослиги билан ажралиб турадилар.

Шу билан бирга, фотосуратлар жуда аниқ ва тасвирий техника ва суратга олишнинг техник воситалари билан боғлиқ, чунки уларнинг ёрдамида тасвирнинг таркиби қурилган. Бу эрда биз умумий қоидаларга чеклаб қўёлмаймиз, лекин биринчи навбатда, улар фақат ижодкорлик учун этарли жой очадиган кўринади ва аниқроқ ва аниқ тавсиялар фотосуратчини ҳақиқат ҳиссиётида ўз ижодий тасаввурини боғлайдиган ҳақиқийликни йўқ қилади.

Бу, албатта, бундай эмас. Сурат кичрайтириши асосларининг асосий тамойилларини билиш, муаллифнинг тасаввурини ёки расмнинг ёрқинлигини ўзгартира олмайди, чунки рамканинг композицион эчимининг тамойиллари ўз-ўзидан яхши расмни кафолатламайди. Ушбу маълумот нафақат муаллифлик ҳуқуқи нақлиятининг шаклланишига ва ифодасини топишга ёрдам беради, ижодкорликнинг дастлабки босқичларининг дастлабки босқичларининг дастлабки босқичларини энгиллаштирадиган ва ижодий амалиётда топилган ва ўрганган нарсаларни қидиришдан халос бўлишни осонлаштиради.

Фотографик палитранинг барча имкониятларини, рамка-расмини яратиш усулларини билиш, фотосуратчилар танловида эркиндир ва, албатта, бу алоҳида ҳолатда у учун зарур бўлган нарсалардан фойдаланади. Таркибий тузилмалар кенг миқёсда ўзгариши мумкин ва фақат ижодий амалиёт жараёнида кўрсатилади: ҳар бир янги мавзу, янги ҳикоялар ва материаллар ва, энг муҳими, фотосуратчининг ушбу материалга бўлган муносабати унга аниқ тортишиш нуқталарини, истиқболли ва истиқболли конструкцияларни олишни талаб қилади; энгил чизилган Шундай қилиб, композицион ишда фотографикнинг шахсий амалий тажрибаси катта аҳамиятга эга.

Яратилган изланишлар жараёнида фотографик-фотографик одатда умумий классик қоидаларга истисно бўлиб қоладиган эчимни топади ва шу билан бирга, тасвирнинг мазмуни ажойиб куч билан тасвирланади, расм эса тутади ва умуман тан олинади. Бу дегани, умумий тузилиш қоидаларини ўрганиш унинг мазмунини йўқотади дегани? Албатта йўқ. Бундай истиснолардан қатъи назар, композицион ижоднинг асосларини ўрганиш ва аниқ билимга муҳтожликни тасдиқлайди. Натижада, маълум бир моделдан қандай қилиб чиқиб кетиш мумкинлигини билиш учун уни яхши тушуниш ва олдиндан билиш керак, бу йўлнинг қайси натижага олиб келиши керак.

IV. АМАЛИЙ МАШҒУЛОТ МАТЕРИАЛЛАРИ

13

2-МАВЗУ.

БАДИИЙ ФОТОНИНГ МОҲИАТИ

Илк фото 1822 йилда франсуз Жозеф Ниепе (Ниépхоре Ниепе) томонидан олинган, аммо у бугунги кунгача сақланиб қолмаган. Шу сабабли, тарихдаги биринчи фотосурат Ниепе томонидан 1826 йилда ингичка асфалт қатлами билан қопланган қалай пластинкасида камерали обкура ёрдамида олинган «дераза коъриниши» деб ҳисобланади. Қуёш нурида таъсир қилиш саккиз соат давом этди. Ниепс усулининг афзаллиги шундаки, расм кабартмал боълган (асфалтни суртгандан кейин) ва уни ҳар қандай нусхада осонгина тарқатиш мумкин эди.

Рассомлар фотография ихтиросига бошқача муносабатда боълишди. Фотосуратнинг бадиий табиати ва фотосуратчининг рассом, бадиий асар яратувчиси сифатида роли тоъғърисидаги низоларнинг асосий тоъсигъи тафсилотларни топширишда гъоят аниқлик, энг моҳир рассом рақобат қила олмайдиган аниқлик эди. Баъзилар ёругълик расмини катта қизиқиш билан кутиб олишди, бошқалари эса, аксинча, камерада инсон қоълларини ишлатмасдан ҳақиқатни бепарволик билан оладиган объектни коъришди. Аммо мавжуд боълишининг бошида фотография санъат асари деб даъво қилмади ва 1840 йилларнинг охирига қадар қасддан фотография яратиш ҳақида гапириш мумкин эмас эди.

XX асрда фотография техникаси этарлича яхшиланганида, жуда сезгир фотографик материаллар ва қулай камералар пайдо боълганда, фотография техник қизиқишдан тасвирий санъат турларидан бирига, расмга оъхшашга айланди, лекин ундан фарқ қилади.

1850-йилларда йирик инглиз ва франтсуз фотографлари томонидан ташкил этилган коъплаб фотографик жамиятлар фотография учун курашни олиб боришди. Фотосуратлар уюшмалари ташаббуси билан фотографияга багъишланган биринчи коъргазмалар ташкил этилди ва биринчи фотосуратлар журналлари нашр этила бошланди.

Англия бадий фотография ривожига бебаҳо хисса коъшди, у эрда 1853 йилда Лондон Фотосуратлар Жамияти ташкил этилди ва "Фотосуратларнинг юксак санъати учун" ҳаракати бир вақтнинг оъзида пайдо боълди. Бу ҳаракатнинг замондошлари Рафаелдан олдинги одамлар эдилар, улар расмнинг юқори аниқлиги билан хайратга тушишган, бу эса оъша пайтда бадий фотографияда камчилик деб хисобланган.

Фотосурат - бу бадий фотография яратиш санъатидир. Бадий фотография бошқа фотосуратлардан фарқ қилади, чунки у воқеликни объектив акс эттиришга интилмайди, лекин маълум бадий ниятни ифода этиш мақсадида фотосурат учун махсус танланган ёки яратилган сахналарни суратга олади.

Энди, Ээхтимол, камчилик фотография санъат Ээмас дЭеб айтади. Улар биринчи марта пайдо боълганида, рассомларнинг дЭеярли барчаси бир овоздан, атрофдаги воқЭеликни шунчаки нусхалаш санъат Ээмаслигини айтишди. ЭЭнди фотокоЪргазмалар пайдо боълди, бу Ээрда фотосуратчилар оЪз асарларини намойиш Ээтаётган рассомлар сингари оЪз асарларини намойиш Ээтдилар. Ва махсус атама пайдо боълди - фотография.

Аммо баЪзи фикрларни келтирайлик. Фотосурат хар бир фотосурат ва фотограф учун коЪлланилиши мумкин эмас. Агар сиз киз доЪстингизни ялангЪоч ҳолда босган боълсангиз, бу сизнинг ишингиз "ялангЪоч" деб номланган фотосурат жанри сифатида намойиш этилиши ва тартибга солиниши мумкин дегани эмас. Фотосурат - бу бадий фотография яратиш санЪатидир. Бадий фотография нима? У бошқалардан нимаси билан фарк қилади?

Бадий фотография нафақат материалдан нусха коЪчириш, воқеликни тоЪгъри акс эттириш, балки аввало хар қандай мавзу боЪйича оЪз фикрини билдиришга интилиши билан ажралиб туради. У бирор нарсани коЪрсатиши, ҳақиқатни аниқлай олиши ёки мақсадга мувофиқ сахна яратиши мумкин. Портрет ва репортаж бадий фотосуратларнинг энг кенг тарқалган ва изланувчан жанрлари ҳисобланади. Бадий фотосуратларнинг барча жанрлари ҳақида қисқача маълумот:

Репродуксия

Бу расмларни, расмларни, плакатларни, расмларни, ҳужжатларни, фотосуратларни ва коьпайтириш техникасида асл деб номланган бошқа текис тасвирларни такрорлашдир.

Макросёмка

Бу 1: 1 га яқин боьлган кичик, энг коьп ҳажмли қисмларни (ҳашаротлар, гуллар, заргарлик буюмлари ва бошқалар) оьрганиш.

Яхши шароитларда камерани вертикал ёки горизонтал ҳолатда триподга оьрнатиш қулайроқдир. Шу билан бирга, оьткирлаштиришни аниқроқ ёьналтириш керак.

Расмга тушириш қоъллар билан ҳам амалга оширилиши мумкин, масалан, экскурсиялар пайтида. Бироқ, ушбу соъров яхши маълум маҳоратни талаб қилади, чунки камера ва предмет оъртасидаги кичик масофада майдон чуқурлиги жуда кичик, шунинг учун визор ёрдамида суратга олинадиган объект тасвирининг аниқлигини диққат билан кузатиб бориш керак ва агар иложи боълса, тортишиш тугмаси босилганда камерани янада қаттиқроқ ушлаб туриш керак.

Портрет фотосурати

Расм ҳажмига қараб, портретлар бошдан ажралиб туради (фақат бош елкаларида коърсатилганида), коъқрак қафаси, бел, насл ва тоълиқ узунлик. Такдим этилган расмнинг позитсиясига келсак, улар профилнинг профилини ажратиб турадилар: "юздан" (юз), оънгга ёки чапга бурилишнинг тоъртдан уч қисми ва деб аталадиган эн профил перду, яъни профилнинг фақат бир қисми коъриниши учун.

Портрет энг қийин тортишиш жанрларидан бири ҳисобланади. Бу эрда энг муҳим нарсa оъхшашликни этказишдир. Баъзида энгил нуанслар бунга тоъскинлик қилиши мумкин (ёругълик, дуруш, қараш).

Баъзи сабабларга коъра, ҳаваскорлар (янги бошланувчилар) орасида портрет жуда содда деб ишонилади. Аммо агар улар бунга дуч келсалар, портрет фотографияси жуда коъп меҳнат эканлигини тушунишади. Ҳам моделнинг, ҳам сураткашнинг иши.

Архитектура иншоотларини суратга олиш

Бу биноларни ва уларнинг мажмуаларини, коьприкларни ва бошқаларни акс эттирувчи фотография жанри, қоида тариқасида, мақсади ушланган объектнинг коьриниши ёки унинг тафсилотлари ҳақида зарур гъояни яратадиган хужжатли суратга олишдир. Митектура фотосурати энг муҳими боълса, тортишиш нуқтасини баландликда танлаш, масофа ва бурчак. Бу рамканинг умумий таркибини, истиқболини ва режаларнинг нисбатларини аниқлайдиган нарса. Шаҳар шароитида, этарли жой боълмаса, бурчакни танлаш кенг бурчакли ёки ултра кенг бурчакли оптикеси ёрдамида сезиларли даражада осонлашади.

Спорт ва ҳаракатланувчи нарсаларни олиш

Бундай фотосуратларнинг оъзига хос хусусияти бу ҳаракатнинг тезлиги. Ҳаракатлар динамикасини коърсатиш муҳимдир. Спорт фотосуратлари фақат қисқа таъсирлар билан суратга олинади - коъпи билан 1/100 сек, ва коъпинча 1/500 - 1/1000 сек. Бундай тортишиш учун тезкор панжурлар ва тезкор линзалар билан жиҳозланган камералар керак.

Болаларни отиш

Болаларни суратга олишда ва спортда бироз оъхшашликлар мавжуд. Бу тезкорлик. Болалар оътиришмайди, шунинг учун энг осон ёъли - бирор нарса билан машгъул боълган болаларни суратга олиш (оъйин томоша қилиш, эртак тинглаш, оъйнаш). Ушбу лаҳзаларда болалар сизнинг юзингиз яқинидаги тушунарсиз қизиқарли "нарсага" эътибор қаратмайдилар, улар соърилади. Бу шунчаки қизиқарли иборалар омбори!

Ва ниҳоят - репортаж суратга олиш

Бу ҳодиса табиий жараёнига халақит бермасдан тортишиш деб аталадиган усул. Фотосурат - бу фотосуратчи содир боълаётган воқеалар вақти ва сценарийси билан чекланган бир воқеа пайтида олинган суратлар сериясидир. Шундай қилиб, ҳисобот фотографияни маълум вақт ва сценарий доирасига қояди. Суратга олишни хабар қилиш усули ёъналтиришни истисно қилади, гарчи баъзи ҳолларда фотограф одамларни ёки вазиятни бироз қозъгъатиши мумкин. Аммо бу жуда камдан-кам ҳолларда содир боълади - репортажнинг маҳорати шундан иборатки, ҳаракатни амалга ошираётганда, чизикни ёъналтирмасдан, аниқ нукта, режа, бурчак, лаҳзани топиб олиш.

3-МАВЗУ.

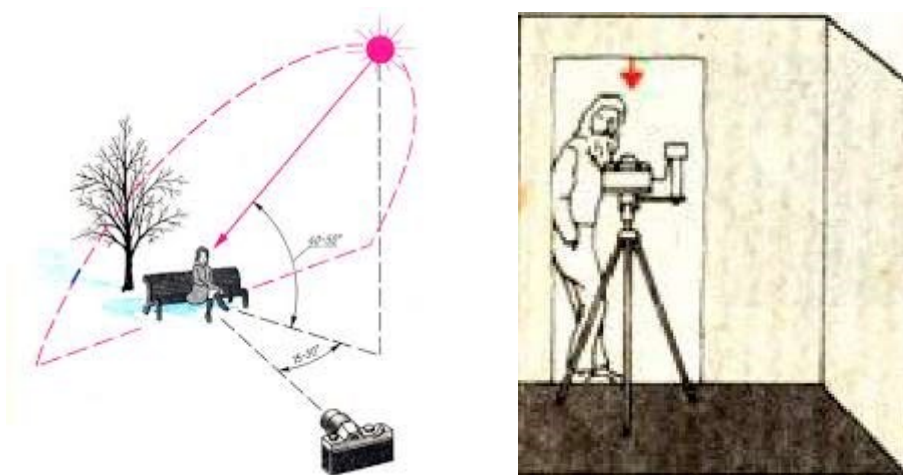
ПОСТАНОВКАЛИ ПОРТРЕТ КОМПОЗИЦИЯСИ (НАТУРА, ЁРУҒЛИК).

Энг ёрқин усуллардан фойдаланилган фотосурат доимо куёш нуридан олинган яхши суратга хос бўлган шаффоф туйғулардан маҳрум. ЭЭнг муҳими, аниқ, тарқоқ кун ёруғи: юзнинг аниқ машғулоти таъминлаш учун Ээтарли даражада кучли, шунингдЭек, ёруғликни тўлдириш функтсиясини идЭеал тарзда бажарадиган соянинг майдонларини юмшата олади. Агар бу ёрқин куёшли кунга таъсир қилишни хоҳласангиз, модЭелни очиқ сояли жойда жойлаштиринг. Юзлар доимо сояда бўлиши кЭерак, чунки куёшнинг куюқлашуви порлашни кЭелтириб чиқаради. Ва куёшли фондан қочинг, акс холда у ҳаддан зиёд ортикча бўлади.

Ёзувчи Эдна ЎБриеннинг табиат билан чамбарчас боғланишини таъминлаш учун мен боғдаги дарахтни "пасторал" табиат сифатида

ишлатардим. Моделнинг юзи соялардадир, шохлар ва япроқлар табиий шамчирок ролини ўйнайди. Ҳасселблад 500, 80 мм, 1/60 с, Диафрагма 8. Шакл. 35 Эрта тонгда отиш

Расм. 34 Объектнинг орқасида қуёш қолмоқда. Соч соясини сақлаб қолиш учун мен қисқа таъсир кўрсатдим. Компенсацияни бартараф қилиш учун икки баробар ингичка қоғоз билан тарқалган чирокни ишлатишга мажбур бўлдим. Никкормат, 28 мм, 1/60 с., Диафрагма 11.

Кун ёруғи портрет учун яхши эмас; Мисол учун, тўғридан-тўғри қуёш нуридан ҳам ёмон нарсая ёқ. Моделнинг кўзларини деярли бутунлай яширадиган ўткир, ёқимсиз соялар пайдо бўлишига олиб келади. Бирок, қуёш объектнинг орқасида бўлса, тўғридан-тўғри ёруғлик ёрдамида сиз бошнинг ва элканинг контурлари бўйлаб "чиғаноқ" олишингиз мумкин. Кенг тарқалган ҳалога ёъл қўймаслик учун сиз оптикаси учун қуёш тутқичига эга бўлишингиз керак. Моделнинг боши сояда бўлса, уни оқ девордан ёритилган нур билан юмшатишга ҳаракат қилинг.

Ички қисмда тортишиш пайтида ранг баланси билан боғлиқ кийинчиликларни бартараф этиш учун фақат табиий ёруғликдан фойдаланиш тавсия этилади. Хонага одатдагидек ёруғлик ёки ёруғлик чироклари қўшилиб, баъзан ёмон натижалар беради, айниқса, рангли филмга тортилганда.

Ички маконда табиий ёруғлик билан ишлаш учун биринчи навбатда очик об-ҳаво, қулай мавкега эга бўлган дераза ва трипод керак. Модели тўғридан-тўғри қуёш нури тушмаслиги учун ойнага яқин жойлаштиринг. Қуёш нуқта билан нисбатан қоронғи соялар ўртасидаги контрастни сақлаб қолиш учун, тўғри рангдаги тортишиш учун деярли имконсиздир. Ёркин, лекин тарқалган қуёш нурларидан фойдаланишга ҳаракат қилинг. Пастки нуқтадан тортиб олаётган бўлсангиз камерани дераза олдига қўйманг, акс ҳолда ром ичида осмоннинг катта қисми бўлади. Бу камдан кам ҳолосли кўринишга олиб келади, аммо линзага кирадиган ёруғлик жуда кучли бўлиб, контрастни ва ранги тўйинганлигини заифлаштириши мумкин. Ойнадаги ёруғликни мувозанат ва ёркин рангли ёруғлик эффеқтини сақлаб қолиш учун сиз нурли юзга нурни акс эттирадиган нурли деворлар ёки оқ материалларнинг табиий экрани керак. Сиз қўлингизнинг таъсирини сиз моделингиз юзига тушган ёруғлик чизигига суриб қўясиз.

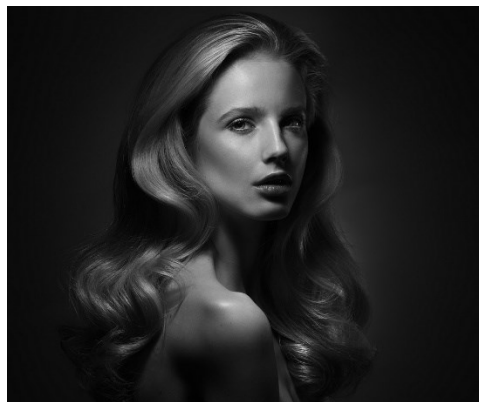
Ички қисмда қўшимча ёритиш

Хонада этарлича табиий ёруғлик бўлмаса, одатда аккор лампалар ва чироғни танлаш керак. Эпидемия жуда ҳам қулай: уни олиб бориш осонроқ, ва қисқа зарба ҳар қандай ҳаракатни "музлатишга" қодир. Икки ёки учта бошли чироқ пулсини сотиб олиш тавсия этилади. Флешли асосий ёруғлик манбаи сифатида тўла қувватда ёқилиши мумкин, иккинчиси эса диффузор ёки рефлектор билан биргаликда тўлдириш нури учун жавоб беради ва учинчиси орқа ёритишни ўрнини олади. Бироқ, миҳрақларнинг жиддий камчиликлари бор. Биринчидан, улар ёруғлик эффеқтларини назорат қилишни қийинлаштиради. Иккинчидан, импулсли ёритиш мосламаларини жойлаштириш учун жуда чекланган вариантлар мавжуд. Учунчидан, агар чироқ ёқилса, баъзи одамлар кўпинча кўзларини қисирлашади.

Аккор чироқлар билан ёритиш кўп имкониятларга эга. Уларнинг ёруғлиги доимий бўлиб, моделни қандай ёритилганини аниқ биласиз. Бунга қўшимча равишда, улар чироқни керакли натижага қадар ўзгартириш ва ўзгартириш имкониятига эга. Бироқ, аккор чироқ секин тортиш тезлиги ва / ёки кенг очик диафрагма талаб қилади. Модели, аслида, статик бўлгани учун, юзнинг ҳаётийлиги ва тезкорлиги доирасини тушунтириш қийин.

Кўп рангли ҳароратга эга бўлганлиги сабабли, чироқ нури билан чироқ нуруни аралаштириш айниқса ёқмас. Кۆзйкү нурда, маълум бир нури учун мувозанатли бўлган филмни ишлатинг ва фотосуратга олиш учун кундузги учун кино керак.

Расм. 39 та студия чироғиШакл. 42 Аккор нурда ҳаракатланишЯсси, юмшоқ ёритгич учун диффузорли импулсли қурилма. Оқ рефлектор тўлғазиш нури беради. Флешли ҳаракати "музлатади". "Пентах" 6x7, 75 мм, 1/60 с, Диафрагма.

СОЯ ВАЁРУҒЛИКНИНГ РИТМИК ТАСВИРИ

Ҳар бир фотосурат соя ва нурнинг муайян бирикмасидир. Фақатгина истисно тарзида фронтал ёритиш билан олинган фотосуратларни келтириш мумкин. Кўзлар кўп нарсаларни ўзларида сақлайди, фотосуратда кўп нарсаларни аниқлаб олиш мумкин - ёруғлик қаердан келгани, куннинг қайси қуни ва ҳатто қандай ҳаво мавжудлиги. Сураткашликда сиз ёрқин рангли ва ёритилган майдонлардан фарқли равишда ишлайдиган график силуетлар каби сояларни ишлатишингиз мумкин. Соя туфайли сиз расмдаги сирли ва драматик муҳитни олишингиз мумкин.

Расмга туширилганда, сизнинг рамкангизга тушадиган сояларга эътибор беринг. Уларни тасвирнинг композициясидан бири сифатида ишлатишга ҳаракат қилинг ва асосий ва қўшимча сифатида. Фрагмандаги соялардан фойдаланиш жуда кўпинча мантиқий композицион тасвирларни олишга ёрдам беради. Соя билан ишлашда бошланғич фотосуратчиларнинг асосий хатоси - бу ўз соясининг расмга тушишидир. Бу эса томошабинда расм ҳақида яхши таассурот қолдирмайди. Бундай хатоларнинг олдини олишга ҳаракат қилинг.

Ҳаддан ташқари яхши ёритиш шароитида ҳам чироқни ишлатиш керак бўлган ҳолатлар мавжуд. Бундай ёруғлик доираси ичида тўлғазиш деб номланган контрастни мавзудаги ёруғлик-сояли жойлардан юмшатиш имконини беради. Айтайлик, бу ҳар доим ҳам тўғри эмас. Масалан, қоронғи хонада ёки кечкурун очиқ майдонда орқа план деярли қора, ҳар қандай тафсилотларсиз кўринади. Ички чироқни эмас, балки олинадиган қурилмадан фойдалансангиз жуда яхши расмлар олишингиз мумкин. Унинг бурилиш боши бўлганлиги маъқул.

Ёпиқ биноларни отиш пайтида сиз флешни объектга эмас, балки шифтга йўналтиришингиз мумкин, бу объектни юқори сифатли чизиш учун уни ортиқча сарфламасдан туриб мукамал нурга эришиш имконини беради. Аксинча, биз ёруғлик ва сояни моҳирона ва тўғри ишлатиш билан нафақат

сизни, балки бошқаларни ҳам қувонтирадиган юқори сифатли ва юқори бадий тасвирларни олишингиз мумкин. Тажриба қилишдан, ташқарида олишни ўрганишдан, созламаларни ўзгартиришдан, қўшимча ёруғлик манбаларидан фойдаланишдан қўрқманг - буларнинг барчаси ижобий натижа олишга имкон беради.

4-МАВЗУ.

ТАБИАТДА ТАСВИРГА ОЛИШ КЎРСАТМАЛАРИ ВА ҚОИДАЛАРИ ва ТАБИЙ ЁРУҒЛИКЛАРНИНГ ҚОНУНИЯТЛАРИ

Ишончим комилки, ҳар бир фотограф алоҳида лойиҳага муҳтож, бу эса муаллиф учун жуда муҳимдир. Бунинг учун ғоя керак. Умуман олганда, ғоя бўлмаган фотография ўликдир. Бундан ташқари, зарур ички "суғурта" ва олдинга ҳаракат қилиш истаги учун ҳам муҳим ғоя зарур.

Ҳар қандай ёввойи табиатнинг фотосуратчиси учун муҳим бир нуқта: биринчи ўринда ёввойи ҳаёт, иккинчи фотография. Биз ҳайвонларнинг эгалари бўлган ҳудудга келдик, улар бу ерда асосийлар. Ёввойи табиатга ҳурмат - ҳайвонни бирон бир ҳаракатни бажаришга мажбурламаслик демакдир. Ҳар бир нарса ўз йўлида давом этсин ...

Ҳайвонларни томоша қилиш, тасодифий, одам ҳеч қачон кўрмайдиган бир сония давом этадиган бир лаҳзага вақт ажратиш яхши фото асарга замин бўлади. Яхши ижодий асар яратиш учун сиз доимо сабр-тоқатли бўлишингиз керак. Қатъий ва узок вақт кутишга тайёр тулинг. Муҳим дақиқаларни қандай қилиб қўлга олишни ўрганинг.

Расм олишни бошлаш учун қаерга бориш кераклигини тушуниш учун, нима қилиш кераклигини билишингиз керак. Сиз нима истаётганингизни, нима қилишган ва фотография дунёсида нима қилинаётганини яхши билишингиз керак. Бунинг учун бошқа фотоафларнинг ишига қаранг. Ушбу жанрда нусха олиш ҳақиқий эмас, сиз ўрганишингиз керак, шунингдек, бошқа фотоафлар томонидан амалга оширилган нарсаларни ҳам билишингиз керак. Янги ва яхши нарсаларни олишга урининг. Йиртқич ҳайвонларни суратга олишда, бошқаларда ва ҳамма жойда бўлгани каби, доимий равишда кўтарилади ва рақобатбардош бўлиш учун сиз ўзингиз учун янги стандартларни белгилаб, ўзингизни доимий яхшилашингиз керак. Сиз мароқ билан суратга олишингиз керак ва иш вақтида кўникмалар қўлга киритилади. Сиз завқ билан кўп нарсани тортиб олишингиз ва эртага қолдирмаслигингиз керак. Акс ҳолда сиз

афсусланишингиз мумкин. Хатоларни олиб ташлаш, таҳлил қилиш ва қайта олиб ташлаш мумкин. Сурачларингиз ва таҳлилларингиз қанчалик кўп бўлса, расмларингиз омадли бўлади.

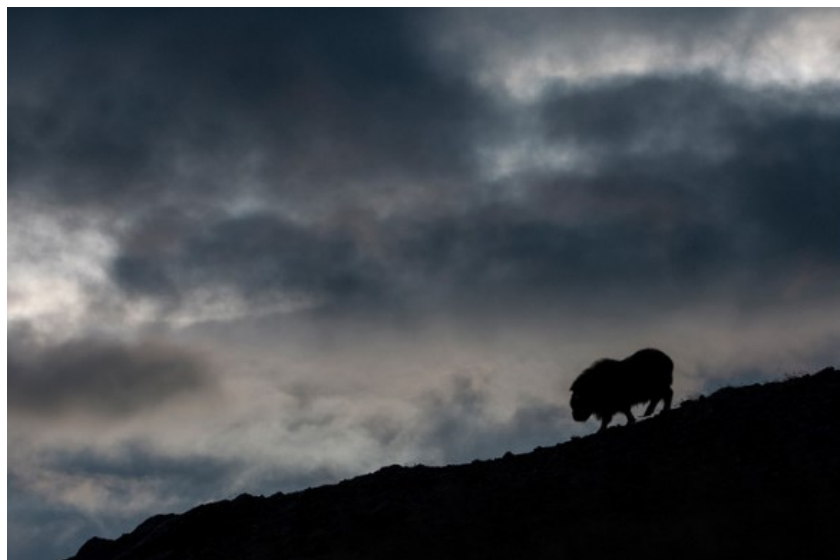

Агар омадингиз бўлса ва сиз учун тайёр ҳайвонни учратган бўлсангиз, оний вақтни ўтказиб юборманг, иложи борича ишланг. Эртага бу имконият бўлмаслиги мумкин, амалиётда кўрсатилгандек, уни қайтариб олиш мумкин эмас.

Ҳайвонларни олдиндан ўрганиш муҳимдир. Вазиятни тезда баҳолаш керак, ҳар бир сония ҳисобга олинадиган бўлса, ундан максимал даражада фойдаланиш учун вақт керак. Кейин, буни тушунганингизда, яхши нишон олиш осонроқ бўлади.

Йилнинг турли вақтларида ва бир неча марта манзарали жойларга боринг. “Нима учун?” деб сўрайсизми. Биринчи ташрифингиздан энг яхши натижа олишингиз мумкин эмас. У яхши бўлиши мумкин, лекин бепарволик қилиш эҳтимоли катта. Шунда сиз асл фотосурат яратишингиз мумкин. Ва шунга ўхшаш жойларга бир неча марта қайтиб боринг.

Диванда ўтириб ёввойи табиатни суратга олиш асосларини ўрганиш мумкин эмас. Ёввойи ҳайвонлар студияда яшамайди. Ёввойи ҳайвонларни тушуниш ва яхши расм олиш учун сиз уларга яқин бўлишингиз керак. Эҳтиёт бўлинг ва эътиборга олинмайсиз, йиртқичларнинг бир қисми бўлишга ҳаракат қилинг. Ҳайвонларни яшаш жойидан олиб чиқиб, қизиққан йиртқич ҳайвонлар бор жойга боринг. Ёввойи ҳаётдаги воқеаларнинг аксарияти узоқ ва қийин эриша

оладиган жойларда содир бўлади. Шунинг учун сиз безовталикка тайёр бўлишингиз керак, тоғларга, тундрага, зич ўтказилмайдиган тоққа, чуқур тупроққа чиқишингиз ва тунни очиқ ҳавода ўтказишингиз керак. Ҳайвонларнинг одат ва хатти-ҳаракатларини билиб олинг - бу сизнинг хавфсизлигингиз учун калит.

ТАБИЙ ЁРУҒЛИКЛАРНИНГ ҚОНУНИЯТЛАРИ

Ҳар бир фотограф ўз расмларини олиб, ўз ишининг ғоясини томошабинга етказиш ва уни тасвирий тасвирлар ёрдамида амалга оширишни истайди. Кўпинча чиройли фотосурат сўзини эштамиз. Бу иш томошабин нигоҳида жуда кучли таассурот қолдиради ва унга қараб, у ҳис-туйғулари жумбишга келади.

Бундай шедеврни яратишда асосий ролни куч ва аниқлик ўйнайди. Улар томошабинни ҳаваскор тасвирни бадиий асарлардан ажрата олишларига ёрдам беради. Суратнинг кучи сонияларда, яъни томошабиннинг кўзлари уста томонидан олинган фотосуратда қанчалик узоқ вақт давомида туришида ўлчанади. Ушбу фотосуратга берилган эътибор унинг кучи. Агар фотосуратга биринчи қарашда у томошабинни қизиқтирмаса, у тасвир орқали ўтиб кетса, у энди бу расмга қайтмайди.

Аниқлик - томошабиннинг суратга олишнинг асосий объектига эътиборини қаратишдир. Расмга бир қарашда инсон ҳис-туйғуларни бошдан кечириши, қалбининг тубида бирор нарсани ҳис қилиши ва тасвирнинг асосий ғояси нимани аниқлашини тушуниши керак. Тасвирнинг кучи ва аниқлигини акс эттириш таркибида мавжуд бўлган бир неча принципларга ёрдам беради. Улар йўлбошловчи элементлардир, улар фотографнинг асосий объектга томошабинлар эътиборини жалб қилишга ёрдам беради.

Оний расмда асосий нарса иккала объект ва битта гуруҳ бўлиши мумкин. Лекин сиз суратни ҳаддан ташқари кўтармасликка ҳаракат қилишингиз керак. Суратдаги таассуротни кучайтириш учун сиз баъзи техникадан фойдаланишингиз мумкин. Бу асосий мавзудаги, истиқболли, расм йўналишидаги, марказида ва бошқаларнинг ўзига хос позицияси бўлиши мумкин

Расмдаги бирор нарсани таъкидлашнинг энг самарали усулларида бири лойқа фонни яратишдир. Ушбу усул билан фақат муҳим тафсилотлар аниқ бўлиб қолади. Шу тарзда сиз портретларни олиш вақтида, рангларни топтганингизда танланган объектга эътиборни қаратиб, ҳаракатни узатиш учун фойдаланишингиз мумкин. Томошабин чарчаганини аниқласангиз уларнинг диққатини тортиш керак. Расмни янада фалсафийроқ қилиш учун фотосуратчилар кўпинча рангли сюжетлардан фойдаланадилар. Шу билан

бирга, асосий объект қисман ёки тўлиқ сувли ва ёрқин ранглар билан бўянади ва фонда кўпроқ нол ранглар ишлатилади. Бундан ташқари, ранг аксенти рангли суратга олинадиган марказий объект учун ишлатилиши мумкин, қолган қисми қора ва оқ фонда олиб ташланади.

Бундан ташқари, ёруғлик нуридан унумли фойдаланишингиз мумкин. Ёритиш ёрдами билан фотосуратчи томошабинга марказий объектни намоиш этади ва фотосурат ёнига яқинлашиб, зулматга айланиб кетгандек, тобора қоронғи туша бошлайди. Бу ҳолда томошабиннинг эътиборини ёритилган объектга қаратади. Юқоридаги усул ва услублардан ташқари, ҳар бир фотограф ҳам ўзининг шахсий фикрига эга.

VI. ГЛОССАРИЙ

Т/Р	Ингилиз	Ўзбек	Рус	Маъноси
1	Aberration	Адашиш	Аберрация	Тсвир сифатининг ёмонлашуви натижасида фотографик линзалар, оптик камчиликлар
2	Auto Bracket	Авто қавс	Автобрекетинг	Фоторежимнинг автоматик равишда аста-секин юқорига ёки пастга тасир этиши
3	Excerpt	Парча	Выдержка	Рақамли фотокамеранинг фотодектори очилиши
4	Hyperfocal distance	Гиперфакал масофа	Гиперфокальное расстояние	Объектга кескин йўналтирилган камеранинг оптик масофаси
5	Diaphragm	диафрагма	Диафрагма	Оптик қурилма бўлиб, вазифаси нурни қисқаришидир
6	Fill light	Нур тўлиши	Заполняющий свет	Нур тўлиши- турнинг объектив ёритилиши, қўйимча ёритиш учун
7	Zoom	Катталаштириш	Зум	Расмда ёндашув ҳазмининг оширилиши
8	Composition	Композиция	Композиция	Рамкадага бир фотографик мавзунини жойлаштириш тизими
9	Backlight	Орқа ёруғлик	Костровый свет	Бу ёруғлик кўпинча ноодатий тасвирларни олишда қўл келади, бу ёруғликдан тунги пайт фойдаланиш мақсадга мувофиқдир.
10	Achromat	<u>Апохромат</u>	<u>Апохромат</u>	Бирор объект учун бир неча ҳил ранглар

				уйғунлигидан фойдаланиш
12	Astigmatism	Астигматизм	Астигматизм	Тасвирнинг оптик ўқида жойлашган, нурнинг тарқалиши бир бирига перпендикуляр тўғри чизиқлар сигментида кесишиши
13	Hood	Бленда	Бленда	Силиндир шаклига эга қурилма. Объектларнинг ички юзасини кўрсатишда қўлланилади.
14	Rangefinder	Дальномер	Дальномер	Масофани аниқлаш имконини берадиган оптик қурилма
15	Dioptre	Диоптрия	Диоптрия	Линзаларни ўлчовчи бирлик
16	Interference	Интерференция	Интерференция	Содир бўлаётган ҳодисада бир ёки бир нечта ёруғликнинг ўзаро бирлашиши
17	Aperture ratio	Диафрагма даражаси	Светосила	Мавзунинг нашрда оптик тизим томонидан ишлаб чиқарилган энгил тасвирлар нибати
18	JPEG (JPG)	JPEG (JPG)	JPEG (JPG)	энг кенг тарқалган тасвир фармати
19	TIFF (TIF)	TIFF (TIF)	TIFF (TIF)	Бу фармат JPEG (JPG) да сақлаш имкони бўлмаган тасвирларни сақлашга мўлжалланган
20	RAW	RAW	RAW	Рақамли тасвирларни сақлаш учун мўлжалланган фармат. Камера ҳар қандай ҳолатда олган тасвирни ҳам сақлаб қола олади.

VII. АДАБИЁТЛАР РҮЙХАТИ

АДАБИЁТЛАР РҮЙХАТИ

I. Ўзбекистон Республикаси Президентининг асарлари

1. Мирзиёев Ш.М. Буюк келажагимизни мард ва олижаноб халқимиз билан бирга курашимиз. – Т.: “Ўзбекистон”, 2017. – 488 б.
2. Мирзиёев Ш.М. Миллий тараққиёт йўлимизни қатъият билан давом эттириб, янги босқичга кўтарамиз. 1-жилд. – Т.: “Ўзбекистон”, 2017. – 592 б.
3. Мирзиёев Ш.М. Халқимизнинг розилиги бизнинг фаолиятимизга берилган энг олий баҳодир. 2-жилд. Т.: “Ўзбекистон”, 2018. – 507 б.
4. Мирзиёев Ш.М. Нияти улуғ халқнинг иши ҳам улуғ, ҳаёти ёруғ ва келажаги фаровон бўлади. 3-жилд.– Т.: “Ўзбекистон”, 2019. – 400 б.
5. Мирзиёев Ш.М. Миллий тикланишдан – миллий юксалиш сари. 4-жилд.– Т.: “Ўзбекистон”, 2020. – 400 б.

II. Норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар

6. Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси. – Т.: Ўзбекистон, 2018.
7. Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 23 сентябрда қабул қилинган “Таълим тўғрисида”ги ЎРҚ-637-сонли Қонуни.
8. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2015 йил 12 июнь “Олий таълим муасасаларининг раҳбар ва педагог кадрларини қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПФ-4732-сонли Фармони.
9. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февраль “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида”ги 4947-сонли Фармони.
10. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 20 апрель “Олий таълим тизимини янада ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ-2909-сонли Қарори.
11. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 28 августдаги “Ўзбекистон Республикасида маданият ва санъат соҳасини инновацион ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида” ги ПҚ-3920-сон Қарори.
12. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 19 декабрдаги “Маданий мерос объектларини муҳофаза қилиш тўғрисидаги ПҚ-4068-сон Қарори.
13. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020 йил 4 февральдаги “Миллий рақс санъатини янада ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида”

ги ПҚ-4584-сон Қарори.

14. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 21 сентябрь “2019-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини инновацион ривожлантириш стратегиясини тасдиқлаш тўғрисида”ги ПФ-5544-сонли Фармони.

15. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 27 май “Ўзбекистон Республикасида коррупцияга қарши курашиш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПФ-5729-сон Фармони.

16. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 27 август “Олий таълим муассасалари раҳбар ва педагог кадрларининг узлуксиз малакасини ошириш тизимини жорий этиш тўғрисида”ги ПФ-5789-сонли [Фармони](#).

17. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 8 октябрь “Ўзбекистон Республикаси олий таълим тизимини 2030 йилгача ривожлантириш концепциясини тасдиқлаш тўғрисида”ги ПФ-5847-сонли [Фармони](#).

18. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020 йил 29 октябрь “Илм-фанни 2030 йилгача ривожлантириш концепциясини тасдиқлаш тўғрисида”ги ПФ-6097-сонли [Фармони](#).

19. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг 2020 йил 25 январдаги Олий Мажлисга Мурожаатномаси.

20. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2019 йил 23 сентябрь “Олий таълим муассасалари раҳбар ва педагог кадрларининг малакасини ошириш тизимини янада такомиллаштириш бўйича кўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги 797-сонли Қарори.

Ш. Махсус адабиётлар.

21. А. И. Лапин. Плоскость и пространство или Жизнь квадратом. 2005
22. А. Р. Дегтярев. Фотокомпозиция. Средства, формы, приемы. 2009
23. В. И. Мураховский, С. В. Симонович. Секреты цифрового фото. 2005
24. Д. Килпатрик. Свет и освещение. 1988
25. Джон Фримэн. Фотография. Новое полное руководство по фотосъемке. 2006
27. Джост Дж. Маркези. Техника профессионального освещения. 1996
28. Иттен Иоханес. Основы цвета

29. Л.П. Дыко, А.Д. Головня. Фотокомпозиция. 1962
30. Л.П. Дыко. Беседы о фотомастерстве. 2-е издание. 1977
31. О. Л. Голубева. Основы композиции. 2004
32. Эрл Митчел. Фотография. 1988
33. Эндрю Хокинс, Деннис Эйвон. Фотография. Техника и искусство. 1986
34. Скотт Келби. Цифровая фотография. Том 1. 2011
35. Скотт Келби. Цифровая фотография. Том 2. 2011
36. Скотт Келби. Цифровая фотография. Том 3. 2011
37. Ю.Солоницын. Photoshop CS2 и цифровая фотография. 2006
38. Garvey-Williams, Richard. Mastering Composition [Text]: The Definitive Guide for Photographers. – Lewes: Ammonite Press, 2015. – 176 p.
39. Valind, Erik. Potrait Photography [Text]: From Snapshots to Great Shots. – [S. I.]: Peachpit Press, 2014. - 144 p.
40. O`zbek fotografiyasi [Tasviriy material]: 125 yil: antologiya. 1jild: 1879 – 1940 /loyiha muallifi T. Qo`ziev. – T.: O`zbekiston Milliy Ensiklopediasi, 2005. – 200 b.
41. Х.С.Файзиев. «Фотография тарихи» 3- том. Ўқув қўлланма. 2010. – 53б.

IV. Интернет сайтлар

42. <http://edu.uz> – Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги.
43. <http://lex.uz> – Ўзбекистон Республикаси Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси.
44. <http://bimm.uz> – Олий таълим тизими педагог ва раҳбар кадрларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини оширишни ташкил этиш бош илмий-методик маркази.
45. <http://ziyonet.uz> – Таълим портали Ziyonet.
46. <http://www.dsmi.uz>.
47. <https://smallbusiness.chron.com/use-art-television-radio-advertising-48346.html>
48. <https://www.iberdrola.com/culture/conceptual-photography>
28. <https://www.template.net/design-templates/inspirational/conceptual-photography-example/>
29. <https://www.pixpa.com/blog/guide-documentary-photography>
30. <https://photo-monster.ru/postobrabotka/read/teoriya-tsveta-v-peyzajnoy-fotografii.html>

31. <https://www.nature.com/scitable/spotlight/science-photography>
32. <https://fotogora.ru/>
33. <https://www.thephotargus.com/35-superb-examples-of-still-life-photography/>